

пжтя въ основанитѣ отъ баща му манастири — Нагоричински (около Куманово) и Сарандапорски, — за да подкрепи духа си съ молитва. А Михаилъ съ 15,000 войска (въ това число 3,000 татари) отъ София презъ проломитѣ на горна Струма стигналъ до плодородната долина на днешния Кюстендилъ и разположилъ лагера си до сръбската крайгранична крепостъ Землинъ, развалинитѣ на която личатъ и до днесъ въ дивата и отчасти недостъпна струмска урва северно отъ Кюстендилъ²⁰. Четири дни той опустошавалъ всички околности съ огънь и мечъ, като заповѣдалъ да унищожаватъ даже и овощнитѣ дървета. Сърбитѣ построили лагеръ при рѣкичката Каменча близо до Велбждъ (Кюстендилъ). Два или три дни се изпращали парламенти отъ единия лагеръ до другия; сръбскиятъ кралъ нарочно протакалъ, защото очаквалъ да пристигнатъ още нѣколко закъснѣли отряди. А между това българската войска, страдаща отъ липса на припаси, се прѣснала да търси храни и фуражъ.

Въ сжботата на 28 юний 1330 г. въ сръбския лагеръ настъпило голѣмо оживление; всички се готвѣли за бой. Българитѣ били прѣснати далечъ по околноститѣ и Михаилъ, заблуденъ отъ все още продължаващитѣ отъ страна на сърбитѣ преговори, съвсемъ не очаквалъ боя въ този именно день²¹. Изведнѣжъ на пладне сърбитѣ се показали въ пѣленъ боенъ редъ. Въ центра били оставени 300 (споредъ Никифора 1000) тежко въоръжени нѣмски конници. Брони, щитове и оржия блещѣли подъ лжчитѣ на обѣдното слънце; въздухътъ треперѣлъ отъ цвиленето на конетѣ и отъ звуковетѣ на тржбитѣ; сръбскиятъ кралъ, обхождайки на конь своитѣ войници, имъ вдѣхвалъ храбростъ. Всичко това създавало въ редоветѣ на българитѣ, ужасно смущение. Царь Михаилъ употребилъ всичко да възстанови редъ въ войската си, но при бързия натискъ на сърбитѣ било вече късно. Храбро се сражавали неприятелитѣ съ копия, мечове и стрели и вълнитѣ на Струма, на брѣга на която ставала тази страшна битка, почервенѣли отъ кръвъ. Начело на отборна дружина се сражавалъ и 18-годишниятъ князь Душанъ. Българитѣ почнали да бѣгатъ. Бойниятъ конь на царя се спъналъ, самъ царьтъ падналъ на земята, наранилъ се силно и билъ убитъ отъ преследващитѣ го сърби. Трупа му турили на конь и така го закарали предъ краля²². Българскиятъ лагеръ цѣлъ билъ превзетъ, боляритѣ пленени, а проститѣ войници били само обезоръжени и после, като едноплеменници и единовѣрци, били пуснати да се върнатъ по домоветѣ си. Изпратенитѣ за храна и фуражъ българи, като видѣли бѣгството на своитѣ, избѣгали да се спасятъ по най-близкитѣ пжтища. При залѣзъ слънце цѣлото поле било покрито съ трупове, чието погребване не било лесна работа. Само езичницитѣ-татари не били погребани. Такъвъ билъ краятъ на знаменитата битка при Велбждъ.

Въ недѣля, следъ изгрѣвъ слънце довели при краля прекрасни бойни коне и му показали богати царски и болярски съкровища; самитѣ боляри, вързани въ вериги, вървѣли следъ тѣхъ. Тѣ още не вѣрвали, че царьтъ имъ е мъртавъ. Но когато кральтъ заповѣдалъ да имъ покажатъ трупа, тѣ всички се разплакали. По тѣхна молба покойниятъ царь билъ погребанъ въ Нагоричинския манастиръ. Бързоходци занесли вестъта за победата на кралица Мария и на епископъ Данаилъ. На мѣстото, на което презъ време на боя била кралската палатка, победителътъ въздигналъ черква въ честь на Възнесение Христово²³.

Отъ бойното поле Стефанъ потеглилъ право за България, като взелъ съ себе си и плененитѣ боляри, за да имъ завземе крепоститѣ. По пжтя узнали въ Мракъ, че Андроникъ, щомъ получилъ известието за сражението, натъженъ се върналъ въ Одринъ. Въ Изворъ победителя пресрещнали